

Aanbidden in geest en waarheid

Johannes 4

De uitdrukking ‘aanbidden in geest en waarheid’ komt voor in Johannes 4, in het gesprek tussen de Heer Jezus en de Samaritaanse vrouw. Dit gesprek vond plaats bij de bron van Jakob, nabij de stad Sichar (Joh. 4:4-5). Deze bron lag in een dal bij de berg Gerizim. Het was ongewoon dat een Joodse man in gesprek ging met een Samaritaanse vrouw. Dat blijkt wel uit het antwoord dat zij gaf, toen de Heer Jezus om wat water vroeg (vs. 9). De relaties tussen Joden en Samaritanen waren verre van goed, zelfs in die mate dat de Joodse pelgrims uit Galilea langs een omweg door het Overjordaanse trokken tijdens hun reis naar Jeruzalem voor de pelgrimsfeesten. Tijdens dit gesprek krijgen ook wij belangrijk onderwijs over aanbidding!

Een oprecht verlangen

De vraag naar aanbidding wordt door de vrouw gesteld, nadat zij de Heer Jezus als profeet erkent (Joh. 4:19). Dit is het gevolg van het feit dat Hij toont dat Hij haar situatie kent (vs. 18, vgl. Luk. 7:39). Het lijkt dan alsof zij abrupt van onderwerp verandert en met een vraag over aanbidding komt, om zo de aandacht af te leiden van het pijnpunt met betrekking tot haar mannen. Dat is echter niet haar bedoeling. Ook is het niet zo dat de vrouw een theologisch argument wilde zoeken voor de toenmalige discussie of men moest aanbidden te Jeruzalem op de berg Sion, of op de berg Gerizim in Samaria. Immers, de Joden aanbaden in Jeruzalem, omdat daar de tempel stond. De Samaritanen aanbaden op de berg Gerizim, omdat daar ook

hun voorouders hadden aanbeden (Joh. 4:20). In de vijfde eeuw voor Christus hadden zij daar een tempel gebouwd. Het waren dus beide geen afgodentempels, maar plaatsen waar God werd aanbeden. Eeuwenlang hebben Joden en Samaritanen gediscussieerd over de vraag welke plaats nu de juiste was. Maar wat deze vrouw betreft, gaat het om het verlangen van haar hart dat spreekt. Ze heeft een profeet voor zich en stelt de vraag waar zij mee bezig is. De Heer Jezus ziet dat bij haar en spreekt daarom ook over de ware aanbidders: degenen die zoals deze vrouw God echt willen aanbidden. Ze heeft een oprecht verlangen om God op de goede manier te aanbidden. Daaraan komt de Heer Jezus tegemoet.

Ware aanbidding is in geest

Het antwoord dat de Heer Jezus aan de Samaritaanse vrouw geeft, is helemaal niet wat zij ook maar enigszins verwachtte. Hij antwoordt namelijk dat men noch op deze berg, noch in Jeruzalem de Vader zou aanbidden (Joh. 4:21). Dat sloeg ongetwijfeld in als een bom. Daar begreep ze niets van. Het moest toch of in Jeruzalem zijn, of op de berg Gerizim? Nee, zegt de Heer. Waarachtige aanbidding is niet gebonden aan een *plaats*, maar aan het *hart*. Op de Gerizim werd aanbeden, en in Jeruzalem werd aanbeden. Maar hoe vaak lezen we niet in de Bijbel dat het verworpen was tot vrome vormendienst, tot een rituele eredienst die niet met een oprecht hart werd verricht. God gruwet daarvan, het is Hem een last en Hij haat het (Jes. 1:11-15).

Men dacht dat het goed was op de juiste plaats, in de juiste tempel, met de juiste offers en met de juiste rituelen te aanbidden. Maar God is *geest*, en het is Hem niet te doen om uiterlijk vertoon. Aanbidden in geest staat hier tegenover materie, nl. de tempel en de offerdienst. Het gaat God niet om de uiterlijke vorm, maar om de innerlijke levenshouding. Dit is ook voor ons een belangrijke les. Het gaat niet om onze lichaamshouding, onze liederen of de muziek die we daarbij spelen. Het gaat niet om de schoonheid van de gebeden die we uitspreken of de mooi opgebouwde preek. Dat alles mag wel. We mogen onze handen in aanbidding opheffen, of knielen, of wat ons hart ons ook maar ingeeft. Als het maar niet voor het oog van de mensen gebeurt (Matt. 6:5), of omdat we denken dat het om deze uitingen moet gaan. Als we denken dat deze dingen moeten, zoals er een wet op de offerdienst was in het Oude Testament, dan is het niet goed. Nogmaals: het mag, maar we mogen er geen uiterlijke vormendienst van maken. Bij de aanbidding gaat het niet om de aanbidder, maar om de God Die aanbeden wordt! De aanbidder wordt niets, om de Aangebedene alles te laten zijn. Er mogen uitingen zijn zoals handopheffing,

knielen enz., maar die mogen niet leiden tot schijn of als bindend worden opgelegd. Het gaat primair om de gesteldheid van ons hart.

Ware aanbidding is in waarheid

Het aanbidden in geest betekent dat we ons ontdoen van zogenaamde verplichte uitingen, want God is geest en Hij is niet gebonden aan deze dingen. De uitdrukking 'in waarheid' is in het Grieks van dezelfde stam als het woord 'ware'. Het betekent dus oprecht, eerlijk en ontdaan van schijn. Maar tevens gaat de Heer hier nu nog een nieuwe waarheid openbaren.

In het Oude Testament was Jeruzalem de plaats die God had uitverkoren (Joh. 4:22). De Samaritanen aanvaardden alleen de Pentateuch, de vijf boeken van Mozes. Daardoor misten ze heel wat van Gods verdere openbaring. Daarom zegt de Heer dat de Samaritanen niet weten wat zij aanbidden, de Joden daarentegen wel. Dat was de situatie tot dan toe, maar met de komst van de Heer Jezus is er iets heel nieuws gekomen: 'Er komt een uur, en het is er' (vs. 21, 23). Er wordt een *nieuwe* waarheid geopenbaard, nl. dat God mag worden gekend als de persoonlijke Vader van de gelovige. Dat was voorheen niet het geval. Met betrekking tot de discipelen wordt dit voor het eerst bekendgemaakt na de opstanding van de Heer Jezus (Joh. 20:17). Het is het heerlijke gevolg van het offer van Jezus Christus. De gelovigen, de ware aanbidders, zijn in een heel nieuwe relatie tot God gebracht. We mogen naar God toegaan als onze Vader, zoals een kind naar zijn papa gaat met een open hart zonder dat hierbij rituelen nodig zijn. Het is hoogst ongewoon dat een kind met een schijn-ritueel naar zijn vader zou toegaan. Deze nieuwe waarheid is bekendgemaakt door de Heer Jezus (vgl. Joh. 4:25), en ze wordt aan ons onderwezen door de Geest van de waarheid vanuit het Woord van de waarheid (Joh. 14:17; 15:26; 16:13). Vanuit die nieuwe relatie mogen wij de Vader aanbidden. Het is dan ook belangrijk dat wij ons verdiepen in het Woord van God en door de Geest de verschillende facetten van de Vader en de Zoon leren kennen. Dat zal onze aanbidding alleen maar rijker maken. Dat willen ware aanbidders toch!

Tot slot

In Johannes 4:20 gebruikt de vrouw het woord 'moet', met andere woorden: 'Wat moet er gedaan worden om juist te kunnen aanbidden?' Zij denkt daarbij aan de plaats, waar moet worden aanbeden. In vers 24 gebruikt de Heer Jezus ook het woord 'moeten' en zegt als het ware: Het enige dat moet, is dat het 'in geest' is

(niet materie-gebonden en vrij van schijnrituelen) en 'in waarheid': met een waarachtig hart, overeenkomstig de waarheid van God zoals de Geest die door de Bijbel aan ons leert. Aanbidden in geest en waarheid is dus niet iets dat onbereikbaar is, het is eenvoudig met een oprecht hart God aanbidden zoals je Hem kent. Hem steeds meer en beter te leren kennen, leidt tot het aanbidden van God de Vader en van de Heer Jezus Christus in meer aspecten van Zijn glorie.

